

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 9/1 2020 s. 94-109, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

ÇOCUK HİKÂYE VE ROMANLARINDA ÇOCUK GERÇEKLİĞİ: SEVİM AK ÖRNEĞİ*

Handan ÇELİK**

Hatice FIRAT***

Geliş Tarihi: Temmuz, 2019

Kabul Tarihi: Şubat, 2020

Öz

Bu çalışmanın amacı çocuk edebiyatının önemli yazarlarından biri olan Sevim Ak'ın hikâye ve romanlarında çocuk gerçekliğine nasıl ve ne kadar değinildiğinin belirlenmesidir. Çalışmada Sevim Ak'ın 1991-2016 yılları arasında çocuklar için yazmış olduğu toplam 33 eseri incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmış; veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir.

İncelenen eserlerin %40'ında çocuk gerçekliğinin yakalandığı belirlenmiştir. Çocuk gerçekliği örneklerinin, çocuktaki merak duygusunun etkisiyle ortaya çıktığı ayrıca eserlerde çocuk gerçekliğini yansıtan görsellere yer verildiği, bunların çocuk gerçekliğinin yansıtılmasında ve anlaşılmasında bir araç olarak kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk kitabı yazarlarının bu niteliklere uygun eserler kaleme alması, hem onların çocuğu merkeze almalarını sağlayacak, hem de çocuk edebiyatını daha ileri bir seviyeye taşıyacaktır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk gerçekliği, çocuk edebiyatı, hikâye, roman.

CHILD REALITY IN CHILDREN'S STORIES AND NOVELS: THE CASE OF SEVİM AK

Abstract

The purpose of the current study is to determine how and to what extent the child reality in the stories and novels of Sevim Ak, who is an important writer of children's literature, is addressed. The sampling of the study is comprised of a total of 33 literary works of Sevim Ak (14 novels and 19 stories) written in the period 1991-2016 for children. The current study employed the document analysis method, one of the qualitative research methods; the collected data were analyzed by means of content analysis.

It was determined that in nearly 40% of the 33 literary works of Sevim Ak, the child reality was captured. It was concluded that the examples of the

* Bu araştırma yüksek lisans tezinin bir bölümünden türetilmiş olup TÜBİTAK ve ayrıca Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi BAP birimi tarafından desteklenmiştir. Çalışma, 26-28 Ekim 2017 tarihleri arasında Muğla'da gerçekleştirilen "5. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi"nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, handancelik@mu.edu.tr.

*** Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, haticefirat@mu.edu.tr.

child reality were created through the effect of sense of curiosity; moreover, that in the analyzed works, visuals reflecting the child reality were also included and they were used as a tool for the reflection and understanding of the child reality. The authors of children's books to write works that comply with these qualities will enable them to put the child in the center and take children's literature to a higher level.

Keywords: Child reality, children's literature, story, novel.

1. Giriş

Çocuklar hayatı; fiziksel, zihinsel, duygusal ve psikolojik gelişimlerinin izin verdiği ölçüde anlamlandırabilirler. Çocuklardan, bir yetişkinin sahip olduğu bilgiye, hâkim olduğu dünya görüşüne, yaşam sorunları karşısında problem çözme becerilerine sahip olması beklenemez. Çünkü henüz çocuğun bilgi dağarcığı, yaşam tecrübesi ve gelişim düzeyi, bir yetişkinin sahip olduğu üst düzey düşünme becerilerini gerçekleştirebilecek zenginlikte ve olgunlukta değildir. Bu nedenle günümüzde çocuklara yönelik çalışmalar hangi alanda yapılıyor olursa olsun, çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak yapılmaya başlanmıştır. Özellikle Jean Jack Rousseau'nun çocuk pedagojisiyle ilgili görüşleri, çocuğa bakışı değiştiren, modern anlamda çocukluk kavramının tanımlanmasını sağlayan önemli etkenlerden biridir (Şirin, 2015: s. 150).

Çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak yapılan çalışmalar, çocuk edebiyatı alanında da yankı bulmuş; çocuğun doğasına uygun yani çocuk bakışını yansıtan, çocuğa göre ve yazarların çocuk gerçekliğini yakalamış olmalarını gerektiren bir edebiyat anlayışı gerekli görülmüştür. Karagöz'e (2017, s. 216) göre çocuğu duygu-düşünce yolculuğuna çıkaran, yaşama dönük yargılar oluşturmasını sağlayan, çocuğa göre yazılmış nitelikli erlerle buluşturmak onun yaşama çizgisini belirlemede oldukça etkilidir. Bu nedenle çocuklar için yazılmış eserlerde, çocuğun dil ve anlam evreninin göz önünde tutulması, duygu ve düşüncelerine uygun bir kurgunun olması, çocuğun kendisiyle özdeşim kurabileceği karakterlere yer verilmesi gerekir (Oğuzkan, 2001, s. 3; Şimşek, 2007, s. 30; Yalçın ve Aytaş, 2011, s. 17; Baş, 2015, s. 6; Yılmaz ve Yakar, 2018, 50, Fırat, 2019, s. 1010).

Çocuğa görelilik, öznesi çocuk olan her alanda geçerli bir ilkedir. Bu ilkenin çocuk edebiyatı açısından önemini Akkaya (2008, s. 19), "Bir metin, çocuğa görelilik ilkeleri doğrultusunda yazılmamışsa, o metni çocuk edebiyatı ürünleri içerisinde değerlendirmek zordur." diyerek açıklar. Dolayısıyla çocuk yazarlarının, çizerlerinin ve şairlerinin çocuğa görelilik ilkesini benimsemesi, çocuk edebiyatı eserlerinde aranan temel niteliklerden biri olarak görülmektedir. Her yaş grubunun farklı ilgilere sahip olduğu, kitabın hedef kitlesine uygun olan punto ve yazı karakterinin kullanılması gerektiği, çocuğun kolayca kavrayabileceği şekilde dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arınmış bir anlatıma sahip olması, kitaplar için resim seçilirken çocuğun düzeyine uygunluğu ve metin ile uyumunun göz önüne alınması, yaşamdaki her konuyu çocuk kitaplarının da konu edinebileceği gibi ölçütler çocuğa göreliliği oluşturan unsurlar olarak sıralanabilir (Şirin, 2016, s. 32; Yılmaz, 2011, s. 3).

Çocuk gerçekliğini ise çocuğun dünyaya ve hayata bakışını, anlam evrenini, ilgi ve ihtiyaçlarını kapsayan; karşılaştığı olayları ve durumları belleğinin süzgecinden geçirerek, kendine özgü bir mantık örgüsü içerisinde oluşturduğu algı veya vardığı öznel sonuç olarak tanımlamak mümkündür. Lüle (2007, s. 19), çocuk gerçekliğinin önemini şöyle açıklar:

“Çocuk gerçekliği” çocuk yazını için vazgeçilmezdir. Çocuğun düş dünyasını, beklentilerini, duygularını, düşüncelerini dikkate alarak yazılan ürünler, çocuklar için zevk aracı, yetişkinler için de çocuk dünyasını anlayabilmede rehberdir... Çocuk gerçekliğini iyi kavramış, çocuğu iyi tanıyan yazarların eserleri hem çocuklar için, hem de yetişkinler için önemli kaynaklardır.”

Çocuğa görelilik ilkesinin temel değişkenlerinden biri olan çocuk gerçekliği, çocukların doğalarının, bakış açılarının, ilgi ve gereksinmelerinin, dil ve anlatım evrenlerinin gelişimsel olarak farklılıklarını ortaya koyan yani çocuktan çocuğa farklılaşabilen bir değişkendir (Çer, 2016, s. 1403). Aynı yaş grubundaki çocuklar için tek bir model çerçevesinde sınırlandırılmayacağı gibi toplumdan topluma da değişebilir (Şirin, 2013, s. 47). Çocuk gerçekliği, ortaya çıktığı andan sonra bir süre devam edebildiği gibi, ortaya çıkışının hemen ardından da yok olabilir. Bu da söz konusu kavramın değişkenliğinin bir başka boyutudur.

Çocuk, Hartling’in de açıklamış olduğu gibi içinde yaşadığı dünyanın gerçekleriyle ilk defa karşılaştığında bu gerçekleri tanımaya ve öğrenmeye başlar. Ancak gerçeği öğrenmek her zaman o kadar kolay olmayabilir (Akt. Dilidüzgün, 1996, s. 83). Çünkü karşılaşılan olay, durum veya nesne çocukta mevcut olan bilgilerle ve muhakeme gücüyle anlaşılacak ölçüde karmaşık olabilmektedir. Tam da bu noktada çocuğun kendi yorumu, öznel yaklaşımı devreye girer ve karşılaştığı dünya gerçeğini kendi gerçekliğine dönüştürür. Örneğin şimşek çakması ve gök gürültüsüyle ilk kez karşılaşan bir çocuk, şimşek olayını bulutların birbiriyle kavga etmesi sonucunda çıkan kavga; gök gürlmesini ise bu kavganın sonucunda duyulan ses şeklinde yorumlayabilir. Çocuk burada yanlış da olsa ilk kez karşılaştığı bu olaya öznel bir açıklama getirmiştir. Bu durum, bilimsel bir gerçeğin, çocuğun bakış açısıyla, mevcut bilgileriyle ilişkiler kurularak yorumlanması ile ortaya çıkan çocuk gerçekliğine örnektir.

İlgili alanyazına bakıldığında çocuk gerçekliğini hakkında yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Çer (2014), “Edebiyatta Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelilik İlkelerinin İncelenmesi” isimli doktora tezinde 0-6 yaş dönemine yönelik edebiyat yapıtlarında çocuk gerçekliği ve çocuğa göreliliğin temel değişkenlerini belirlemeyi amaçlamış; bu yaş grubuna yönelik eserlerin, çocuğun kendine özgü gerçekliğinden yola çıkılarak yapılandırılması gerektiği sonucunu ortaya koymuştur.

Çalışkan (2014), “Nasreddin Hoca Fıkralarında Çocuk Gerçekliği” isimli yüksek lisans tezinde, fıkraları çocuğa görelilik ilkesi çerçevesinde değerlendirerek, bunların çocuklara uygun birer metin olup olmadıklarını tespit etmiştir.

Fırat, 2019 yılında yayımladığı makalede, Niloya adlı çizgi filmde yer alan çocuk gerçekliği örneklerini belirleyerek bu örneklerin konularını, ortaya çıkmasında etkili olan durumları, nedenleri ve gerçekliğin kimler tarafından sona erdirildiğini tespit etmiş; çocuk gerçekliği kavramını somut bir şekilde ortaya koymuştur.

Çocuk gerçekliği konusunda yapılan araştırmaların az olması Türk çocuk edebiyatı açısından önemli bir eksikliklerdir. Bu çalışmayla alandaki söz konusu boşluğun giderilmesine katkı sağlamak, elde edilen veriler doğrultusunda yazarlara ve araştırmacılara öneriler sunmak amaçlanmaktadır.

Bu araştırmanın ana problemi, Sevim Ak'ın çocuk kitaplarında çocuk gerçekliğine yer verilme durumunun, eğer çocuk gerçekliğine yer veriliyorsa bunların eserlere nasıl yansıtıldığı ve gerçekliğin hangi konularla ilgili olduğunun tespit edilmesidir.

Çalışmanın alt problemleri şunlardır:

1. Sevim Ak'ın hikâye ve romanlarında çocuk gerçekliğine yer verilmiş midir?
2. Sevim Ak'ın hikâye ve romanlarında yer alan çocuk gerçekliği örneklerinin dayandığı konular nelerdir?
3. Sevim Ak'ın hikâye ve romanlarında yer alan çocuk gerçekliği örneklerinin kaynakları nelerdir?

2. Yöntem

Araştırmanın deseni, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi olarak belirlenmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Bu çalışmada gözlem veya görüşme yapmaya ihtiyaç duyulmadan araştırmanın problemine ilişkin verilerin elde edilmesine olanak sağladığı için doküman incelemesine başvurulmuştur. Verilerin analizinde birbirine benzeyen verilerin belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmesi ve anlaşılabilir biçimde düzenlenerek yorumlamaya yardımcı olmasını sağlayan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 105). Çalışmada içerik analiziyle verilerden çıkarılan kavramlara yönelik kodlamalar yapılmış daha sonra bu kodlar bir araya getirilip ortak noktalar bulunarak sınıflandırma yapılmıştır.

Araştırmada incelenen dokümanlar, Sevim Ak'ın 1991-2016 yılları arasında çocuklar için yazmış olduğu 14 roman ve 19 hikâye kitabıdır.

İncelenen Dokümanlar

Eserin Adı	Türü	Eserin Adı	Türü
1. <i>Az Buçuk Teo</i>	Roman	18. <i>Küçük Sırlar</i>	Hikâye
2. <i>Babamın Gözleri Kedi Gözleri</i>	Roman	19. <i>Lodos Yolcuları</i>	Roman
3. <i>Bir Tanışma Öyküsü</i>	Hikâye	20. <i>Mahalle Sineması</i>	Hikâye
4. <i>Çilekli Dondurma</i>	Hikâye	21. <i>Pembe Kuşa Ne Oldu?</i>	Hikâye
5. <i>Dalgalar Dedikoduyu Sever</i>	Hikâye	22. <i>Penguenler Flüt Çalamaz</i>	Hikâye
6. <i>Domates Saçlı Kız</i>	Roman	23. <i>Puf, Pufpuf, Çuf, Çufçuf ve Cino</i>	Roman
7. <i>Dörtgöz</i>	Hikâye	24. <i>Puldan Taştan Lahanadan</i>	Roman
8. <i>Duvarlar Resim Olsa</i>	Hikâye	25. <i>Saçlarında Soru İşaretleri</i>	Roman
9. <i>Dünyanın En Şişmanı</i>	Hikâye	26. <i>Sakız Kız'ın Günleri</i>	Hikâye
10. <i>Eskiler Alırım</i>	Hikâye	27. <i>Sıcak Çikolatalı Yolculuklar</i>	Roman
11. <i>Gazete Fisiltuları</i>	Roman	28. <i>Şarkını Denizlere Söyle</i>	Roman
12. <i>Gemici Dedem</i>	Roman	29. <i>Toto'nun Sınıf</i>	Hikâye
13. <i>Gökkuşluğu Yazı</i>	Roman	30. <i>Toto ve Şemsiyesi</i>	Hikâye
14. <i>Gökte Biri Var</i>	Hikâye	31. <i>Uçurtmam Bulut Şimdi</i>	Hikâye
15. <i>Horoz Adam ve Korsan</i>	Roman	32. <i>Vanilya Kokulu Mektuplar</i>	Roman
16. <i>Karşı Pencere</i>	Hikâye	33. <i>Yıldızlar Nereye?</i>	Hikâye
17. <i>Kırık Şemsiye</i>	Hikâye		

Bu araştırmada incelenen eserler, ölçüt örnekleme yoluyla seçilmiştir. Seçilen eserlerin çocuk edebiyatı eseri olması, yazarın roman ve hikâye türünde çocuk gerçekliğine yer veren bir yazara ait olması ölçüt alınmıştır. Ayrıca ilgili literatürde Sevim Ak'ın eserlerinin çocuk gerçekliğine uygun olduğu belirtildiğinden yazarın eserlerinin incelenmesine karar verilmiştir (Dilidüzgün, 1996, s. 83; Şirin, 2013, s. 50). Eserler incelenirken fişlemeler yapılmış; bu

fişlemeler sonucundan her iki araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız olarak kodlanmış ve bu kodlamalar sonucunda çocuk gerçekliği örnekleri ilişkili olduğu eksenler etrafında sınıflandırılmıştır. Çalışmada elde edilen kodlamalar sonucunda çıkan “Konuları Bakımından Çocuk Gerçekliği” ve “Kaynakları Bakımından Çocuk Gerçekliği” olmak üzere iki eksen ortaya çıkmış, çocuk gerçekliği örnekleri bu ana başlıklar altında toplanmıştır.

3. Bulgular

Sevim Ak’ın eserlerinde dünyanın çocuğun gözüyle yorumlandığı anlatımlara ve çocuğun nesnelere ve dünyayı algılama şekillerine sık sık yer verildiği görülür. Çocuk bakışını yakalayıp çocuğun dünyasına girmeyi başaran yazarın eserlerinde, çocuk gerçekliğine dair örnekler, araştırmacılar tarafından yapılan kodlamaların birbiriyle ilişkilendirilmesi sonucunda ortaya çıkan “Konuları Bakımından Çocuk Gerçekliği” ve “Kaynakları Bakımından Çocuk Gerçekliği” olmak üzere iki eksen üzerinde incelenmiştir.

3.1. Konuları Bakımından Çocuk Gerçekliği

Sevim Ak’ın eserlerinde dünyanın çocuğun gözüyle yorumlandığı anlatımlara ve çocuğun nesnelere ve dünyayı algılama şekillerine sık sık yer verildiği görülür. Çocuk bakışını yakalayıp çocuğun dünyasına girmeyi başaran yazarın eserlerinde, çocuk gerçekliğine dair örnekler, “Konuları Bakımından Çocuk Gerçekliği” ve “Kaynakları Bakımından Çocuk Gerçekliği” olmak üzere iki ana başlık altında incelenmiştir.

3.1.1. Doğa ve Evrenle İlgili Çocuk Gerçekliği Örnekleri

Bu başlıkta tespit edilen çocuk gerçekliği örnekleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Doğa ve Evrenle İlgili Çocuk Gerçekliği Örnekleri

	Doğa ve Evrenle İlgili Unsurlar	Örneklerin Yer Aldığı Eserler	Frekans
DOĞA	Ağaçlar	Uçurtmam Bulut Şimdi	1
	Bulut	Uçurtmam Bulut Şimdi	1
	Çiy ve kırağı	Penguenler Flüt Çalmaz	1
	Deniz Dalgası	Babamın Gözleri Kedi Gözleri	1
	Gök Gürültüsü	Şarkını Denizlere Söyle	1
	Gökkuşağı	Pembe Kuşa Ne Oldu, Toto ve Şemsiyesi	2
	Gündüzün kısalması / gecenin uzaması	Vanilya Kokulu Mektuplar	1
	Kar	Puldan Taştan Lahanadan, Toto’nun Sınıfı	3
	Pisi Pisi Otları	Uçurtmam Bulut Şimdi	1
	Yağmur	Pembe Kuşa Ne Oldu, Toto ve Şemsiyesi, Uçurtmam Bulut Şimdi	3
EVREN	Ay	Babamın Gözleri Kedi Gözleri, Küçük Sırlar	2
	Gezegenler	Küçük Sırlar	1
	Güneş	Uçurtmam Bulut Şimdi, Vanilya Kokulu Mektuplar, Pembe Kuşa Ne Oldu, Penguenler Flüt Çalmaz, Toto ve Şemsiyesi	7
	Yıldız	Pembe Kuşa Ne Oldu, Uçurtmam Bulut Şimdi	2
	Toplam		27

Çocuklar, sebebini ve oluşum şekillerini bilmedikleri birtakım olayları, kendi mantıklarına uygun olacak şekilde açıklar ve bu açıklamaların doğruluğundan şüphe etmezler. Vanilya Kokulu Mektuplar isimli romanda Kıymık isimli başkahramanının gündüzün kısalması/gecenin uzaması olayıyla ilgili böyle bir açıklamasına yer verilmiştir:

“Her akşam konserve kutularından yaptığı teleskopuyla gökyüzündeki suçu terziyi aramaya çıkıyor. Sözde bu terzi, görünmeyen makasıyla her yirmi dört saatte günün bir dakikasını kesiyor ve görünmeyen makinesiyle geceye dikiyormuş”(Ak, 2015g, s. 10).

Kıymık, gündüzün ve gecenin uzunluklarını değiştirenin gökyüzünde oturan bir terzi olduğuna inanmaktadır. Aslında gece ve gündüz süreleri Dünya'nın 23° 27'lik eksen eğikliği nedeniyle uzayıp kısalmaktadır (Atalay, 2005, s. 30; Akdemir ve diğerleri, 2015, s. 45). Ancak çocuk bu bilgiyi henüz edinmemiştir. Bu nedenle kendi bilgilerini, düşüncelerini ve yorumunu bir araya getirdiğinde günlerin kısalmasını bir terzinin, makası yardımıyla gündüzleri keserek; gecelerin uzamasını ise gündüzden kestiği parçaları makinesi vasıtasıyla geceye dikerek gerçekleştirdiği şeklinde açıklar. Bu terzinin gökyüzünde oturmasına inanması ise gündüz ve gece ile gökyüzünü ilişkilendirmesinden kaynaklanır. Çünkü gündüzlerin ışık kaynağı olan güneş gökyüzündedir. Benzer şekilde gece olduğunda da yine gökyüzü kararmaktadır.

Uçurtmam Bulut Şimdi hikâye kitabındaki “Yağmur Bulutu” isimli öyküde de, doğa olaylarından biri olan yağmurun oluşumu ile ilgili bir çocuk gerçekliği örneğine yer verildiği görülür. Çocuğa göre yağmurlar, aslında çocukların gözyaşlarıdır:

“Ne? Ağlasam yağmur mu yağar?... Yağmur, çocukların gözyaşları mı yoksa?”(Ak, 2016o, s. 21).

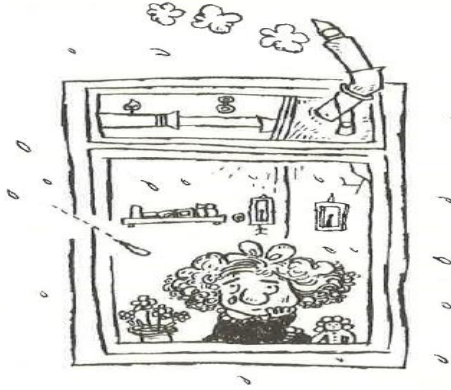
Çocuğun bu gerçekliği oluşturmasına neden olan olaylar öykünün çocuk karakteri Meltem'in, babasının okuduğu gazetede gördüğü yağmurla ilgili bir haberle başlar. Çocuğun merak duygusu hemen devreye girmiştir. Babasına yağmurun nasıl oluştuğunu sorar. Ancak babası Meltem'in bu sorusunu cevaplamaz. Üstüne üstlük kendisini çok fazla rahatsız ettiğini söyleyerek bağırıp çağırmaya başlar. Çocuk, babasının kendisine kızmasına çok içerler ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlar. Bu olayın hemen ardından Meltem'in yağmurun oluşumuyla ilgili gerçeklik oluşturduğu görülür:

“Babaanneme koştum, burumu çekerek. Sımsıkı sarıldım gövdesine. Saçlarımdan öptü o da. İçimden daha çok ağlamak geldi şimdi. Sicim gibi boşalttım gözyaşlarımı.”

“Ne çok ağladın,” dedi babaannem. “Sus artık. Yağmur yağar yoksa... Gözlerimi koltuğunun altından çıkarıp ıslak ıslak baktım gözlerine.”

“Ne? Ağlasam yağmur mu yağar? .... Yağmur, çocukların gözyaşları mı yoksa?”(Ak, 2016o, s. 21-22).

Burada çocuğun gerçekliğinin çıkış noktası, çocuğun çok ağlaması üzerine babaannesinin sözleridir. Duymuş olduğu bu yeni bilgi, yağmurun nasıl oluştuğunu merak eden çocuğun mantığına yatmıştır. Babaannesinden duyduğu inanışa ek olarak, gözyaşlarının şekil olarak yağmur damlalarıyla olan benzerliği de çocuğun kendi gerçekliğini oluşturmasını sağlayan başka bir nedendir. Bahsi geçen şekil benzerliğinin eserde bir resimle anlatıldığı görülür:

Şekil 1: Yağmurun Oluşumu (Ak, 2016o, s. 22)

Şekil 1’de çocuğun gözyaşıyla yağmur damlaları arasındaki şekil benzerliği vurgulanarak, çocuğun yağmurun oluşumu ile ilgili gerçekliğinin bu benzerlik sayesinde daha da güçlendiği mesajı verilmiştir.

3.1.2. Nesnelere İlgili Çocuk Gerçekliği Örnekleri

Çocuk gerçekliğinin, nesnelere ilgili olarak ortaya çıktığı örnekler, Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1: Nesnelere İlgili Çocuk Gerçekliği Örnekleri

Nesneler	Örneklerin Yer Aldığı Eserler	Frekans
Müzik Aletleri	Vanilya Kokulu Mektuplar	1
Oyuncaklar	Toto ve Şemsiyesi	1
Toplam		2

Vanilya Kokulu Mektuplar isimli romanda müzik aletlerinden çıkan seslerle ilgili bir çocuk gerçekliği örneğine yer verilmiştir. Kıymık, anneannesinden Bolivya yerlilerinin kullandığı ‘Sicu’ isimli üflemeli bir çalgı alır. Çalgıların üzerindeki deliklerden önce birine, daha sonra diğerlerine üfler ve her delikten farklı bir ses çıktığını keşfeder:

“Kıymık deliklerden sadece birini üfledi. Müzik aletinin deliklerine üflerken yeni bir şey öğrenmişti; Sicu’nun her bir kanalından farklı bir ses çıkıyordu”(Ak, 2015g, s. 59-60).

Çünkü eserde 11 yaşında (Ak, 2015g, s. 18) olduğu belirtilen Kıymık’a göre aynı çalgıdan aynı sesin gelmesi gerekir. Çocuğun, telli çalgılarda tellerin titreşimlerinin, incelik ve kalınlıklarının; vurmali çalgılarda vuruş şiddeti ve yerinin; nefesli çalgılarda ise çalgının üzerindeki deliklerin büyüklük-küçüklük, üflenen yere yakınlık-uzaklık gibi etmenlerin sesleri çeşitlendirdiğini anlayabilmesi oldukça zordur. Kıymık, müzik aletlerinden çıkan seslerin nasıl bu kadar çeşitli olabildiğini bir türlü anlayamayınca bunu kendince bir sebebe bağlar ve sesleri çıkaranın büyücüler olduğuna inanır:

“Kıymık, müzik aletlerini büyücülerin yaptığını sanır. Büyücü işi olmasa sıradan bir borudan nasıl onca ses çıkar?”(Ak, 2015g, s. 59).

Sicu’yu ilk eline aldığı da bu gerçekliği tekrar dile getirir: “Bolivyalı büyücüler mi yapmış bunu?”(Ak, 2015g, s. 59).

Görüldüğü gibi çocuk burada müzik aletlerinin ses çıkarmasını değil aynı müzik aletinden farklı seslerin nasıl çıktığını açıklayamamaktadır. Bu da çocuğun karmaşık ve bilimsel bazı konuları anlaması için yeterli alt yapıya sahip olmadığını gösterir.

3.1.3. İnsan ve İnsana Özgü Özelliklerle İlgili Çocuk Gerçekliği Örnekleri

Çocuğun sosyal ortamda gördüğü insanlar ve bu insanların özellikleri hakkında kendine özgü inanışları vardır. Özellikle ilk kez karşılaştığı bazı insana ait özellikler, çocuğun kendi gerçekliğini oluşturmasını sağlamaktadır. Bu başlıkta tespit edilen örnekler ve frekansları tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: İnsan ve İnsana Özgü Özelliklerle İlgili Çocuk Gerçekliği Örnekleri

İnsan ve İnsana Özgü Özellikler	Örneklerin Yer Aldığı Eserler	Frekans
Altın Kaplama Diş	Dünyanın En Şişmanı	1
Gevezelik	Toto'nun Sınıfı	1
Gözyaşı	Dalgalar Dedikoduyu Sever	1
Toplam		3

Çocuğun anlam evreninde yer almayan altın kaplama diş ile ilgili bir gerçekliğe Dünyanın En Şişmanı isimli hikâye kitabında yer verilmiştir. Hikâyenin ana kahramanı olan Berk, normal şartlarda bir insanın dişlerinin beyaz olması nedeniyle, babaannesinin altın kaplamalı dişini yadırgar ve dişin yeşil salgılı kurtçuklar nedeniyle bu renkte olduğuna inanır:

“Dişindeki altın kaplamadan minnacık ama yeşil salgılı kurtçuklar döküldüğünü bir Berk gördü” (Ak, 2016f, s. 21).

Bu düşüncenin altında dişin beyaz dışındaki bir renkte olmasının bir çürüme nedeniyle olduğu, bu çürümeye de kurtların neden olduğu fikri yatar. Altının uzun yıllar kullanılıp aşınmasıyla yeşil-sarı renge büründüğü için ve babaannenin konuşurken ilerleyen yaşı nedeniyle ağzından tükürük saçması nedeniyle onun dişinden yeşil salgılı kurtçuklar döküldüğüne inanmaktadır.

3.1.4. Soyut Kavramlarla İlgili Çocuk Gerçekliği Örnekleri

Soyut kavram, çocukların genellikle tam olarak açıklayamadıkları bir olgudur. Çünkü soyut kavramların, duyuyla algılanması mümkün değildir. Özellikle 0-12 yaş arasındaki çocuklar, henüz soyut işlemler dönemine erişmemiş olmaları nedeniyle soyut kelimeleri somutlaştırma çabası içindedirler. Bu nedenle soyut kavramlar, çocuk gerçekliğine kaynaklık eden önemli etkenlerden biridir. Tablo 4'te soyut kavramlarla ilgili çocuk gerçekliği örnekleri ve frekansları verilmiştir.

Tablo 4: Soyut Kavramlarla İlgili Çocuk Gerçekliği Örnekleri

Soyut Kavramlar	Örneklerin Yer Aldığı Eserler	Frekans
Ölüm	Şarkını Denizlere Söyle	1
Sevgi	Babamın Gözleri Kedi Gözleri	1
Yaş	Dalgalar Dedikoduyu Sever	1
Toplam		3

Çocukların, günlük hayatta kullanılan bazı deyimleri, mecazlı sözleri, eş sesli kelimeleri kendi anlam evrenlerinde, kendilerine özgü bir mantık süzgecinden geçirerek açıkladıkları görülür. Çünkü çocuklar bu tür sözlerle sık karşılaşmadıkları için, ilk duyduklarında bunların gerçek anlamlarını algılamaları oldukça zordur. Böyle durumlarda onlar için sözcüklerin ilk anlamları veya kendi ön bilgilerinden hareketle ulaştıkları yargılar doğrudur. Babamın Gözleri Kedi Gözleri isimli romanda, soyut bir kelime olan sevginin ne olduğunu anlamaya çalışan bir çocukta bahsedilir:

“Birinin beni sevdiğini nasıl anlarım.? Diye sordum....”

“Gözle görülmez sevgi” dedi. “Yüreğinde duyabilirsin ancak.”

Elimi yüreğime koydum. Sıcaktı...” (Ak, 2016c, s.21)

Daha sonra çocuk anneannesinin “*Bu kazağın her ilmeğinde sevgi var.*” (Ak, 2016c, s. 22) dediğini anımsar. Kazağındaki ilmeklere bakar, ilmekleri gördüğüne göre sevgiyi de gördüğüne inanır:

“*Parmağımı kazağın ilmeklerinden birine taktım. Anneme de gösterdim. ‘İşte, bu sevgi. Bunu görüyorum,’ dedim*” (Ak, 2016c, s.22)

3.1.5. Mesleklerle İlgili Çocuk Gerçekliği Örnekleri

Çocuk gerçekliği, mesleklerle ilgili niteliklerin etkisiyle de ortaya çıkmaktadır. Çocukta var olan merak duygusu, meslekler konusunda da çocuğun kendi yorumunu ortaya çıkarmıştır. Eserlerde tespit edilen bu örnekler tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Mesleklerle İlgili Çocuk Gerçekliği Örnekleri

Meslekler	Örneklerin Yer Aldığı Eserler	Frekans
Doktorluk	Toto ve Şemsiyesi	1
Belediye başkanlığı	Toto ve Şemsiyesi	1
Toplam		2

Toto ve Şemsiyesi’nde çocuk kahramanın doktorlarla ilgili vardığı genel bir kanı dile getirilir:

“*İyi doktorları iyi kapı dinleyenlerden çıktığını bilmeyen var mıydı?*” (Ak, 2016n, s.32).

Burada stetoskopla hastaların göğsünü dinleyen doktorların, dışarıdaki insanların duyamayacağı sesleri duyması çocuğu şaşırtır. Çocuk, var olan bilgileriyle bu duruma bir açıklama getiremeyince iyi doktorların iyi kapı dinleyenlerden çıkmış olduğuna dair bir gerçeklik oluşturur ve buna inanır.

Yine aynı eserde çocuk, doktor örneğine benzer şekilde belediye başkanlarının, başkanı olduğu şehrin ve orada yaşayan insanların sorunlarını çözebilmesi gerektiği için; en iyi bulmaca çözen ve düğümleri kolaylıkla açabilen kişiler olduğuna inanmaktadır:

“*O günlerde Toto’nun kafasını meşgul eden bir sorun vardı. Bu sorunu olsa olsa belediye başkanı çözerdi. Toto, belediye başkanlarının en iyi bulmaca çözen, en kolay düğüm açanların arasından seçildiğini biliyordu*” (Ak, 2016m, s. 36).

3.2. Kültürel Kaynakları Bakımından Çocuk Gerçekliği

Eserlerde yer alan çocuk gerçekliği örneklerinin kültürel kaynaklarının dil ve batıl inançlar olduğu tespit edilmiştir.

3.2.1. Dil

Dil başlığı altında kavramlar ve deyimlerin çocuk gerçekliğine kaynaklık ettiği görülmektedir.

3.2.1.1. Kavramlar

Kavram; düşüncelerin, nesnelere veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad etrafında toplanan mefhum, zihindeki genel tasarımlar olarak tanımlanır (Girgin, 2016: s. 102). Çocuklar, genellikle kavramlarla karşılaşmaya başladıklarında kendi gerçekliklerini kurarlar. Bu nedenle, çocuk gerçekliğinin en önemli kaynağı kavramlardır. İncelenen eserlerde tespit edilen çocuk gerçekliği örneklerinden, kaynağını kavramlardan alanlar, tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Kaynağını Kavramlardan Alan Çocuk Gerçekliği Örnekleri

Kavramlar	Örneklerin Yer Aldığı Eserler	Frekans
Altın Diş	Dünyanın En Şişmanı	1
Ay	Küçük Sırlar	1
Belediye Başkanlığı	Toto ve Şemsiyesi	1
Bulut	Uçurtmam Bulut Şimdi	1
Çiy ve kırağı	Penguenler Flüt Çalmaz	1
Deniz Dalgası	Babamın Gözleri Kedi Gözleri	1
Doktorluk	Toto ve Şemsiyesi	1
Gevezelik	Toto'nun Sınıfı	1
Gezegen	Küçük Sırlar	1
Gök Gürültüsü	Şarkını Denizlere Söyle	1
Gökkuşağı	Toto ve Şemsiyesi	1
Gözyaşı	Dalgalar Dedikoduyu Sever	1
Gündüz ve Gece	Vanilya Kokulu Mektuplar	1
Güneş	Uçurtmam Bulut Şimdi, Pembe Kuşa Ne Oldu, Penguenler Flüt Çalmaz, Vanilya Kokulu Mektuplar, Toto ve Şemsiyesi	7
Kar	Puldan Taştan Lahanadan, Toto'nun Sınıfı	3
Müzik aleti	Vanilya Kokulu Mektuplar	1
Oyuncak	Toto ve Şemsiyesi	1
Ölüm	Şarkını Denizlere Söyle	1
Sevgi	Babamın Gözleri Kedi Gözleri	1
Yağmur	Pembe Kuşa Ne Oldu, Toto ve Şemsiyesi	2
Yaş	Dalgalar Dedikoduyu Sever	1
Yıldız	Pembe Kuşa Ne Oldu	1
Toplam		31

Uçurtmam Bulut Şimdi (Ak, 2016o) hikâyesinde çocuğun bulutlar ve kaybolan eşyalar arasında kurduğu benzerlik; çocuğun kaybettiği bütün varlıkların gökyüzünde bulut olduğuna inanmasına neden olmuştur. Bu gerçekliğin kaynağı bulut kavramıdır.

Küçük Sırlar (Ak, 2015c) isimli eserde, kaynağını ay kavramından alan bir çocuk gerçekliği yer almaktadır. Çocuğun gerçekliği, Ay'ın da tıpkı gezegenler gibi hırsızlık yaptığı ve güneşin ışınlarını çalarak gösteriş yapmak amacıyla insanlara gösterdiği şeklindedir.

Benzer şekilde Şarkını Denizlere Söyle (Ak, 2013b) romanında da konusuna göre “Doğa ve Evrenle İlgili Çocuk Gerçekliği Örnekleri” başlığında ele alınan gök gürültüsünün, “bulutların kavga etmesi ve hemen ardından silahların ateşlenmesiyle ortaya çıkan gürültü” olduğu şeklindeki çocuk gerçekliği örneğinin kaynağı da gök gürültüsü kavramıdır.

3.2.1.2. Kaynağını Deyimlerden Alan Çocuk Gerçekliği Örnekleri

Deyimler, içerdikleri mecaz anlamlar, sesteş sözcükler ve soyut anlatımlar nedeniyle çocuklar tarafından hemen anlaşılabilen sözcük gruplarıdır. Özellikle ilk kez duydukları deyimleri çocuklar, kendi gerçekliklerini oluşturarak tanımlarlar. Bu nedenle deyimler, çocuk gerçekliğinin kaynaklarından biridir. Araştırma kapsamında incelenen eserlerde kaynağını deyimlerden almış olan bir örneğe rastlanmıştır olup bu örnek tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Kaynağını Deyimlerden Alan Çocuk Gerçekliği Örnekleri

Deyimler	Örneklerin Yer Aldığı Eserler	Frekans
Yıldız Alçak Olmak	Uçurtmam Bulut Şimdi	1
Toplam		1

Doğa ve Evren başlığında da yer verilen çocuk gerçekliğinin kaynağı “yıldız alçak olmak” deyimidir. Uçurtmam Bulut Şimdi hikâye kitabının çocuk kahramanı Meltem’in

anneanesi çocuğun altıncı hissi kuvvetli, yıldızı alçak bir çocuk olduğunu söyler. Böylelikle yıldızı alçak olmak deyimini ilk defa duyan çocuk, bu deymi her insanın gökyüzünde bir yıldızı olduğu, kiminin yıldızının yere daha yakın kimininkinin ise daha yukarılarda bulunduğu şeklinde algılamıştır. Dolayısıyla çocuğun yıldızlarla ilgili oluşturduğu gerçekliğin çıkış noktası bir deyimdir.

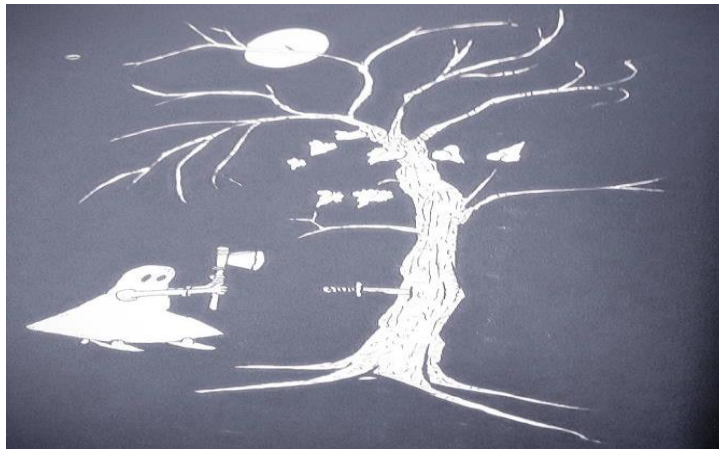
3.2.2. Kaynağını Batıl İnançlardan Alan Çocuk Gerçekliği Örnekleri

“Bilimsel açıdan ispatlanmamış olsa bile doğada meydana gelen olayları doğaüstü güçlere mal etme eğilimi” (Warren’ın akt. Özgüven, 2012: s. 61) olarak tanımlanan batıl inançlar, çocukların mevcut bilgileriyle açıklayamadıkları inanışlardır. Çocukların, herhangi bir batıl inancı duyduklarında hemen inandıkları bu inanışları kendi yaşantılarıyla özdeşleştirdikleri bunun sonucunda da kendi gerçekliklerini oluşturdukları görülmüştür. Yani batıl inançların çocuk gerçekliğine kaynaklık ettiğini söylemek mümkündür. Tablo 9’da kaynağını batıl inançlardan alan çocuk gerçekliği örnekleri, frekansları ve örneklerin yer aldığı eserler verilmiştir.

Tablo 9: Kaynağını Batıl İnançlardan Alan Çocuk Gerçekliği Örnekleri

Batıl İnançlar	Örneklerin Yer Aldığı Eserler	Frekans
Ağaç	Toto ve Şemsiyesi	1
Dolunay	Babamın Gözleri Kedi Gözleri	1
Gökkuşağı	Toto ve Şemsiyesi	1
Yağmur	Uçurtmam Bulut Şimdi	1
Pisipisi Otu	Uçurtmam Bulut Şimdi	1
Toplam		5

Uçurtmam Bulut Şimdi isimli hikâye kitabında, meyve vermeyen ağaçların korkutulması inanışının etkisiyle oluşan bir çocuk gerçekliği örneği tespit edilmiştir. Bu örnekte çocuk, babasından duyduğu, ağaçlar korkutulduğunda bir sonraki sene korkudan meyve vereceğine dair halk inanışını duymuş; duyduğu bu yeni bilgiyi kendi hayatında uygulamaya çalışmıştır. Bunu uygularken de ağacın ödünü koparacak bir korkutma töreni hazırlaması gerektiğini düşünmüş; kafasına beyaz bir çarşaf giyerek hayalet kılığına girmiştir. Çocuğun bu gerçekliğini açıklayan bir de resim yer almaktadır.

Şekil 2: Ağaç korkutma inanışı (Ak, 2016o, s. 60)

Sonuç ve Tartışma

Çocuk gerçekliği örnekleri “Konuları Bakımından Çocuk Gerçekliği” ve “Kaynakları Bakımından Çocuk Gerçekliği” olmak üzere iki ana başlıkta sınıflandırılmış, incelenen 33 eserin 13’ünde toplam 38 çocuk gerçekliği örneği tespit edilmiştir. Sevim Ak’a ait olan 33 eserin yaklaşık % 40’ında çocuk gerçekliğinin yakalanmış olması, yazarın konuyu önemseydiğini ve eserlerinde çocuk gerçekliğine bilinçli bir şekilde yer verdiğine işaret etmektedir.

Çalışmada tespit edilen çocuk gerçekliği örneklerinin, çocuktaki merak duygusunun etkisiyle ortaya çıktığı belirlenmiştir. Çevresinde bulunan varlıkları, olup bitenleri, duyduğu sözleri, ilk kez karşılaştığı olayları merak ederek anlamlandırmaya ve açıklamaya çalışan çocuk sonuç olarak kendi gerçekliğini oluşturmaktadır.

Çocuk gerçekliği örneklerinin, özellikle doğa ve evren, günlük hayatta karşılaşılan nesnelere veya durumlar gibi çocuğun birebir hayatında yer alan konular ve kavramlarla ilgili olduğu saptanmıştır. Çocuk gerçekliği örnekleri, konuları bakımından incelendiğinde en çok veri “Doğa ve Evrenle İlgili Çocuk Gerçekliği Örnekleri” başlığından elde edilmiştir. Doğa ve evren aynı zamanda çocuğun çevresini ifade etmektedir. Bu bakımdan, çalışmada elde edilen bu veri, Dilidüzgün’ün (1996, s. 89) belirtmiş olduğu gibi çocuk gerçekliğinin çocuğun yakın çevresinde gördüklerini ve duyduklarını merak etmesi, anlamaya ve açıklamaya çalışması ile ortaya çıktığı bilgisiyle örtüşmektedir. Fırat (2019, s. 1028) da benzer şekilde çocuk gerçekliği örneklerinin daha çok doğa temasıyla ilgili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu da çocuk gerçekliğinin çocuğun dünyasını, ilgilerini ve merak ettiklerini yansıttığını göstermektedir.

Çocuklar büyüdükçe yeni olay, durum ve kavramlarla karşılaşır, bunları anlamaya çalışırlar. Dolayısıyla çocuk gerçekliğinin en önemli kaynaklarından biri kavramlardır. Bu nedenle, kavramların açıklanmasına dayanan çocuk gerçekliği örnekleri ile çocukların yeni sözcükleri, kavramları öğrenmesi sağlanabilir. Bu bakımdan çalışmada, eserlerde yer verilen çocuk gerçekliği örnekleri ile çocukların dil gelişimine de katkı sağlanabileceği sonucuna varılmıştır.

İncelenen eserlerde çocuk gerçekliğine ilişkin çizimlere de yer verildiği belirlenmiştir. Bu çizimlerle hem çocukların eğlenerek okuması hem de düşünmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Özer’in (2006, s. 426) de belirttiği gibi çocuk kitaplarına resim seçimi; çocuğa görelilik, çocuğun yaş özellikleri gibi unsurlarla birlikte çocuk gerçekliğinden etkilenmektedir.

Eserlerde çocuk gerçekliğine yer verilmesi, çocuğun merakını tetikleyerek onu düşünmeye sevk edecektir. Çocuk gerçekliğinde kişi, anlamlandırmaya çalıştığı kavram, olay ya da durum üzerinde odaklanacak, düşünecek, neden sonuç, benzerlik ilişkileri kuracak ve kendince bir çıkarımda bulunacaktır. Bu nedenle okur çocuklar açısından bir nevi zihin jimnastiği görevi görecektir. Bu bakımdan çocuk kitaplarında çocuk gerçekliği örneklerinin yer almasının çocukların zihinsel gelişimi açısından da önem taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuç Dağlı ve Hacibektaşoğlu’nun (2015, s. 209) yapmış olduğu çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir. Çocuk kitabı yazarlarının bu niteliklere uygun eserler kaleme alması, hem onların çocuğu merkeze almalarını sağlayacak hem de çocuk edebiyatını daha ileri bir seviyeye taşıyacaktır.

Yazarların sürükleyici, çocukların ilgisini çekecek, merak duygusu uyandıracak, okumaya heveslendirecek çocuk gerçekliği örneklerine yer vermesi ve bunlara ilişkin resimlerin

kullanması çocuğun hayal dünyasını beslerken aynı zamanda gerçek yaşamla kendisi arasında bir bağ kurmasını sağlamaktadır. Temizyürek (2003, s. 165), çocuğun gelişim özelliklerinin dikkate alınmadan oluşturulan metinlerin çocuğun sosyal gelişimini de olumsuz yönde etkileyeceğini belirtmiştir. Dolayısıyla çocuk kitaplarında çocuk gerçekliğine yer verilmesinin, çocuğun hayata hazırlanması ve sosyal gelişiminin desteklenmesi açısından etkili olabileceği belirlenmiştir.

Çocuktaki merak duygusu ve öğrenme isteğinin etkisiyle ortaya çıkan çocuk gerçekliği, çalışmada tespit edilen başlıklar dışındaki daha birçok konu ve kaynaktan beslenebilir. Bu nedenle yazarlar, çocuk gerçekliğini yakalama konusunda aslında çok geniş bir imkâna sahiptir. Dolayısıyla yazarların çocukları daha yakından tanıması, onların dillerini, anlam evrenlerini ve bakış açılarını çözümlemesi gerekmektedir. Özellikle okumayı yeni öğrenen çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırılması için çocuk gerçekliğine uygun metinlerle birlikte bu metinlerde anlatılanları destekleyen ve açıklayan resimlerden de sıkça yararlanılmalıdır.

Araştırmacıların, bu çalışmada incelenen yazarlar dışındaki çocuk edebiyatı yazarlarının eserlerini, hikâye ve roman türünün dışındaki türleri de dikkate alarak çocuk gerçekliği bağlamında incelemeleri, daha farklı kategorilere ilişkin bulgulara ulaşmaları alana katkı sağlayacaktır.

Çocuk gerçekliğinin, çocuk edebiyatının yanı sıra psikoloji, pedagoji ve sosyoloji bilimleriyle de yakından ilişkili olduğu görülmüştür. Bu nedenle çocuk edebiyatı araştırmacılarına, alanda yeterince çalışma yapılmadığı tespit edilen bu konu hakkında disiplinler arası bir yaklaşımla çalışmalar yapmaları önerilmektedir.

Kaynaklar

- Akdemir, İ. A., Akengin, H., Atayeter, Y., Dölek, İ., Durmuş, E., Geçit, Y., Gökçe, N., İskender, C., Sekin, S., Turan, İ., Yazıcı, Ö. (2015). *Genel fizikî coğrafya* (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akkaya, A. (2008). *Mustafa Kutlu'nun hikâyelerindeki iletiler ve bu iletilerin çocuğa yönelik ilkesi açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atalay, İ. (2005). *Genel fizikî coğrafya*. (6. Baskı). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Baş, B. (2015). *Türkçe öğretimi açısından çocuk edebiyatı* (2. Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çalışkan, G. (2014). *Nasreddin Hoca fıkralarında çocuk gerçekliği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çer, E. (2016). Türkçe öğretiminde çocuğa yönelik ilkesine uygun edebiyat yapıtlarının önemi. *İlköğretim Online*, 15(4). Doi: 10.17051/ıo.2016.22814
- Dağlı, Ö. ve Hacıbektaşoğlu, E. (2015). Televizyon reklamlarının çocuk-aile ilişkisi ve boş zaman kavramı ekseninde değerlendirilmesi. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 183-212.
- Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş çocuk yazını: yazın eğitimine atılan ilk adım*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Fırat, H. (2019). Çizgi filmlerde çocuk gerçekliği: Niloya örneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 8(2), 1007-1033.

- Girgin, M. (2016). *Öğretmen sözlüğü* (3. Baskı). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Karagöz, B. (2017). Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk ve gençlik edebiyatı yapıtlarının temel özelliklerini bilme yeterlikleri. *Electronic Turkish Studies*, 12(14).
- Lüle, E. (2007). Yedi farklı çocuk kitabının çocuk yazını ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(14), 17-30.
- Özer, A. (2006). Çocuk kitaplarındaki resimlerin “Çocuğa Göreligi”. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 425-432.
- Özgüven, N. (2012). Batıl inançlar ve yaşam tatmini ilişkisi: İzmir’de bir araştırma. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(31), 59-73.
- Şimşek, T. (2007). *Çocuk edebiyatı* (4. Baskı). Konya: Suna Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2013). Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatı. *Türk Dili Dergisi*, Cilt: CIV(734), 45-56.
- Şirin, M. R. (2015). Kim çocuk edebiyatı yazarıdır? “Hangi dil? Pedagojik mi, estetik mi? *Türk Dili Dergisi*, CIX(767-768), 149-164. Erişim adresi <http://www.tdk.gov.tr/images/kasimaralik2015/20151220Mustafa%20Ruhi%20C5%9Eirin%20-%20Kim%20C3%87ocuk%20Edebiyat%C4%B1%20Yazar%C4%B1d%C4%B1r.pdf>
- Şirin, M. R. (2016). *Çocuk, çocukluk ve çocuk edebiyatı*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, 161-167.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2011). *Çocuk edebiyatı*. (5.Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A ve Şimşek H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, N. (2011). Çocuk ve gençlik edebiyatında “gerçeklik” ve “çocuk gerçekliği”, *Cumhuriyet Kitap*, 1119, 33-35. Erişim adresi https://issuu.com/cocuk.gazetesi/docs/cocuk_gercekligi
- Yılmaz, O. ve Yakar, Y. M. (2018). Türkçe ders kitapları ve çocuk karakterler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 69, 49-64.

İncelenen Kitaplar

- Ak, S. (2013). *Bir tanışma hikayesi*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2013a). *Horoz adam ve korsan*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2013b). *Şarkını denizlere söyle* (8. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2014a). *Çilekli dondurma* (16. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2014b). *Pembe kuşa ne oldu*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2014c). *Penguenler flüt çalamaz*. İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2014ç). *Puf, pufpuf, çuf, çufçuf ve cino* (10. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2015a). *Karşı pencere* (15. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2015b). *Kırık şemsiye* (6. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2015c). *Küçük sırlar* (7. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2015ç). *Lodos yolcuları* (7. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

- Ak, S. (2015d). *Mahalle sineması* (20. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2015e). *Puldan taştan lahanadan* (3. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2015f). *Saçlarında soru işaretleri* (5. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları
- Ak, S. (2015g). *Vanilya kokulu mektuplar* (44. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2015h). *Yıldızlar nereye?* (5. Baskı). İstanbul: Doğan Egmont Yayınları.
- Ak, S. (2016a). *Az buçuk Teo* (11. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2016b). *Babamın gözleri kedi gözleri* (27. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2016c). *Dalgalar dedikoduyu sever* (14. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2016ç). *Domates saçlı kız* (25. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2016d). *Dörtgöz* (10. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2016e). *Duvarlar resim olsa* (4. Basım). İstanbul: Doğan Egmont Yayınları.
- Ak, S. (2016f). *Dünyanın en şişmanı*. İstanbul: Doğan Egmont Yayınları.
- Ak, S. (2016g). *Eskiler alırım!* (6. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2016h). *Gazete fısıltıları* (2. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2016ı). *Gemici dedem* (16. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2016i). *Gökkuşluğu yazı*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, S. (2016j). *Gökte biri var* (5. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2016k). *Sakız kızın günleri* (21. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2016l). *Sıcak çikolatalı yolculuklar* (17. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2016m). *Toto'nun sınıfı* (6. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2016n). *Toto ve şemsiyesi* (25. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Ak, S. (2016o). *Uçurtmam bulut şimdi* (31. Basım). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.

Extended Abstract

The child reality can be defined as the perception and the subjective conclusion covering the child's viewpoint of the world and life, semantic universe and interests and needs and created by the child within a context of a personal reasoning pattern by filtering the events and situations through his/her mind. The purpose of the current study is to determine the extent to which the child reality is addressed in children's books and which subjects they are related to. Considered to be a very important subject in works produced in the field of children's literature, the child reality is generally addressed briefly and within the principle of "suitability for the child" and there is very little research focusing on the analysis of the examples of the child reality in children's books. The current study is believed to help fill this void in the literature and in light of the obtained findings; suggestions can be made for writers and researchers.

The research method employed by the current study is the document analysis method, one of the qualitative research methods. The data obtained from the books examined were analysed through content analysis. The universe of the current study is comprised of all the children's novels and stories and the sampling consists of 14 novels and 19 stories written by Sevim Ak in the period 1991-2016 for children.

In the works of Sevim Ak examined in the current study, narratives of how the child interprets the world and how the child perceives objects and the world are frequently presented. In the works of the

writer, who was able to capture the child's view and use a language suitable for the level of children, the examples of the child reality were examined under two headings that are "Child Reality by Subject" and "Child Reality by Source". The examples determined under the heading of "child reality by subject" were found to be related to nature and universe, objects, human and humans-specific characteristics, abstract concepts and occupations. The examples determined under the heading of "child reality by source" were found to be related to concepts, superstitions and idioms.

Children explain a number of events they do not know how and why they have occurred in accordance with their own reasoning. Most of the time, they are sure of the correctness of these explanations. Let's take an example that is descriptive of the child reality; in the novel named "Vanilya Kokulu Mektuplar", the reality of the hero called Kıymık in relation to the event of shortening of day/lengthening of night is as follows:

"Every evening he goes to look for the guilty tailor in the sky with his telescope made from tin cans. Supposedly, this tailor cuts one minute of the day every twenty-four hours with an invisible scissor and sews it into the night with an invisible machine." (Ak, 2015g, p. 10).

The child believes that what changes the lengths of day and night is a tailor sitting in the sky. In fact, day and night times are shortened due to the 23° 27 axial tilt of the Earth (Atalay, 2005, s. 30; Akdemir et al., 2015, s. 45). However, the child has not yet received this information. For this reason, by combining his own knowledge, thoughts and interpretations, he explains that the shortening of days is realized by a tailor, cutting days with his invisible scissors and then adding them to nights to make them longer with his machine. His believing that this tailor is residing in the sky is because his associating days and nights with the sky because the sun, which is the source of light in day, is in the sky and the sky darkens again at night.

According to the findings obtained at the end of the current study, in 13 (40%) of the 33 literary works of Sevim Ak, a total of 38 examples of the child reality were found to be presented. This indicates that the writer cares about the subject and consciously includes the examples of the child reality in her works. It was seen that child reality differed in terms of subjects and sources; the examples were handled separately in these two categories.

The fact that in nearly half of the works of Sevim Ak examples of the child reality are included indicates that the writer cares about the subject and consciously addresses it in her works. While growing up, children encounter new events, situations and concepts and try to make sense of them. Thus, one of the most important sources of the child reality is concepts. Therefore, through the examples of the child reality based on the explanation of concepts, children can be helped to learn new words, concepts. In this connection, in the current study it was concluded that with the examples of the child reality presented in the works, contributions can be made to the linguistic development of children. Frequent use of visuals supporting and clarifying what has been explained in texts suitable for the child reality is of great importance for the inculcation of love for and habit of reading in children who are just learning to read.

The child reality, which arises from the effect of sense of curiosity and desire to learn, can be fed from many other topics and sources other than the ones identified in the current study. For this reason, writers actually have a wide range of opportunities to capture the child reality. For this reason, production of works having these qualities by writers of children's books will both enable them to put the child in the centre and take children's literature to a higher level.